

Biežāk uzdotie jautājumi par uzņēmumu un saimniecisku darbību

Jautājums:

Vai fiziska persona vai pašvaldība arī var kvalificēties kā valsts atbalsta saņēmējs? Vai biedrības ir valsts atbalsta saņēmēji, ja visas biedrības taču veic tikai darbības visas sabiedrības interesēs?

Atbilde:

→ **Uzņēmuma/komersabiedrības/komersanta jēdziens** valsts atbalsta izpratnē.

Atbilstoši Eiropas Savienības tiesu praksei par uzņēmumu valsts atbalsta kontekstā uzskata jebkuru saimnieciskās darbības subjektu neatkarīgi no tā juridiskās formas.¹ Līdz ar to tas, vai subjekts ir uzskatāms par uzņēmumu, ir atkarīgs no tā veikto darbību rakstura.

Komisijas regulas Nr.651/2014 (2014.gada 17.jūnijs), ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām, piemērojot Līguma 107. un 108.pantu, I pielikuma 1.pants nosaka, ka “par uzņēmumu uzskata jebkuru saimnieciskās darbības subjektu neatkarīgi no tā juridiskās formas. Tas jo īpaši ietver pašnodarbinātas personas un ģimenes uzņēmumus, kas nodarbojas ar amatniecību vai veic citu darbību, kā arī personālsabiedrības un apvienības, kas regulāri ir iesaistītas saimnieciskajā darbībā.” Tātad uzņēmums valsts atbalsta kontekstā var būt, piemēram, kapitālsabiedrība, personālsabiedrība, fiziska persona, individuālais komersants, zemnieku saimniecība, biedrība, apvienība, institūcija, sporta klubs, arī pašvaldība gadījumos, kad tā nodarbojas ar saimniecisko darbību, u.c. subjekti.

Attiecīgā subjekta statuss saskaņā ar valsts tiesību aktiem nav noteicošais, jo būtiski subjektu par uzņēmumu ir kvalificēt Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punkta izpratnē.

Jautājums: Vai pašvaldība vai tās kapitālsabiedrība veic saimniecisku darbību valsts atbalsta regulējuma izpratnē vai arī tā nodarbojas tikai ar valsts funkciju? Ja peļņa netiek gūta (piemēram, bezpeļņas organizācija), vai netiek veikta saimnieciskā darbība valsts atbalsta regulējuma izpratnē?

Atbilde:

→ **Saimnieciska darbība valsts atbalsta regulējuma izpratnē**

Atbilstoši Eiropas Savienības tiesu praksei saimnieciskā darbība ir ikviena darbība, kas ietver preču un pakalpojumu piedāvāšanu tirgū.² Tas, vai attiecībā uz konkrētām precēm un pakalpojumiem pastāv tirgus, var būt atkarīgs no veida, kādā šie pakalpojumi ir organizēti attiecīgajā dalībvalstī. Jāņem vērā, ka minētā attiecīgās darbības kvalifikācija laika gaitā var mainīties – darbība, kas šobrīd nav saimnieciska, nākotnē par tādu var kļūt, un otrādi.

¹ Lieta C-180/98 līdz C-184/98 Pavlov un citi, 2000, lieta C-82/01 P *Aéroports de Paris v Commission*, 2000; lieta C-113/07 P *SELEX Sistemi Integrati v Commission*, 2009; lieta C-288/11P *Leipzig-Halle* u.c.

² Lieta 118/85 *Italy v Commission*, 1987; lieta C-35/96 *Italy v Commission*, 1998, lieta C-180/98 līdz C-184/98 *Pavlov un citi*, 2000 u.c.

Jāņem vērā, ka valsts atbalsta noteikumu piemērošana nav atkarīga no tā, vai subjekts ir izveidots ar mērķi gūt peļņu, t.i., lai konstatētu, vai uzņēmums veic saimniecisko darbību, peļņas gūšana nav svarīga, bet svarīga ir preču un pakalpojumu piedāvāšana tirgū. Kā atzinusi Vispārējā un Eiropas Savienības tiesa, tad arī bezpeļņas subjekti var piedāvāt preces un pakalpojumus.³

Subjekts, kas veic gan saimniecisko, gan nesaimniecisko darbību, ir uzskatāms par uzņēmumu vienīgi attiecībā uz tā saimniecisko darbību. Tas nozīmē, ka šādiem uzņēmumiem attiecībā uz saimniecisko un nesaimniecisko darbību ir jābūt nodalītai grāmatvedībai.

Tās darbības, kas ir valsts varas prerogatīvu neatņemama sastāvdaļa (ja vien attiecīgā dalībvalsts nav nolēmusi ieviest tirgus mehānismus), nav saimnieciskas. Tādas ir darbības saistībā ar armiju, policiju, aeronavigācijas drošību un kontroli, jūras satiksmes kontroli un drošību, piesārņojuma kontroli, cietumsodu organizēšanu, finansēšanu un izpildi u.tml.

Ja publisks subjekts (valsts iestāde) veic saimniecisko darbību, ko var nošķirt no tā valsts varas pilnvaru īstenošanas, šis subjekts saistībā ar šo darbību rīkojas kā uzņēmums. Tomēr, ja šī saimnieciskā darbība nav nošķirama no valsts varas pilnvaru īstenošanas, visas šā subjekta veiktās darbības paliek ar šo pilnvaru īstenošanu saistītas darbības, uzņēmuma jēdziens uz tām neattiecas.

Saskaņā ar judikatūru valsts vispārējās izglītības sistēmas ietvaros nodrošinātā valsts izglītība, ko finansē un uzrauga valsts, nav saimnieciska darbība. Izglītības, kas neiekļaujas valsts vispārējā izglītības sistēmā, nodrošināšana ir saimnieciskā darbība, kam ir piemērojami valsts atbalsta nosacījumi.

Attiecībā uz dažādām infrastruktūrām jānorāda, ka Eiropas Savienības tiesu praksē ir atzīts, ka jebkādas saimnieciskam izmantojumam paredzētas infrastruktūras būvniecība ir saimnieciskā darbība, no kā izriet, ka tam, kādā veidā tā ir finansēta, ir piemērojami valsts atbalsta nosacījumi.⁴ Ja infrastruktūru nav paredzēts izmantot saimnieciskai darbībai, tās attīstīšanā piešķirtajam publiskajam finansējumam valsts atbalsta kontroles noteikumi nav jāpiemēro (piemēram, autoceļi, tilti vai kanāli, kas ir nodoti sabiedriskā lietošanā bez atlīdzības).

³ Lieta 209/78 līdz 215/78 un 218/78 *Van Landewyck*, 1980; lieta C-244/94 *FFSA un citi*, 1995; lieta C-49/07 *MOTOE*, 2008 u.c.

⁴ Lieta T-443/08 un T-455/08 *Leipzig Halle*, 2011